

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ὡ τέκνα, Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφή,
τίνας ποῦ ἔδρας τάσδε μοι θοάζετε
ἰκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι;
Πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,
ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων· 5
ἀγὼ δικαίων μὴ παρ' ἀγγέλων, τέκνα,
ἄλλων ἀκούειν αὐτὸς ὧδ' ἐλήλυθα,
ὁ πᾶσι κλεινὸς Οἰδίπους καλούμενος.
Ἄλλ', ὦ γεραιέ, φράζ', ἐπεὶ πρέπων ἔφυς
πρὸ τῶνδε φωνεῖν· τίνι τρόπῳ καθέστατε, 10
δείσαντες ἢ στέργοντες; ὡς θέλοντος ἂν
ἐμοῦ προσαρκεῖν πᾶν· δυσάλγητος γὰρ ἂν
εἶην τοιάνδε μὴ οὐ κατοικτίρων ἔδραν.

ΙΕΡΕΥΣ

Ἄλλ', ὦ κρατύνων Οἰδίπους χώρας ἐμῆς,
ὄρᾳς μὲν ἡμᾶς ἠλίκοι προσήμεδα 15
βωμοῖσι τοῖς σοῖς, οἱ μὲν οὐδέπω μακρὰν

11 στέργοντες Dawe : στέρξαντες codd.

1. *νέα τροφή*: 'jong nageslacht', 'de nieuwste generatie'. 2. *τίνας ποῦ ἔδρας τάσδε*: 'waarom op deze zitplaatsen'. 3. *κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι*: 'met takken bekranst'. 4. *θυμιαμάτων*: 'reukoffers'. 5. *παιάνων τε καὶ στεναγμάτων*: 'liederen ter ere van Apollo en klaagzangen'. 8. *πᾶσι κλεινὸς Οἰδίπους καλούμενος*: lichte pauze tussen *κλεινὸς* en *Οἰδίπους*; *πᾶσι* en *κλεινὸς* horen bij elkaar, evenals *Οἰδίπους* en *καλούμενος* — *Οἰδίπους*: nu weten de toeschouwers wie ze voor zich hebben. 9. *ὦ γεραιέ*: Oedipus wendt zich tot de oude man die optreedt als coryphaeus van het overigens uit jonge jongens bestaande koor. — *πρέπων ἔφυς*: 'gij zijt geschikt' (niet 'waard'). 10. *πρὸ τῶνδε*: 'namens hen'. 11. *δείσαντες ἢ στέργοντες*: 'uit vrees of uit aanhankelijkheid', 'zijt gij zo bang voor mij of is dit een uiting van liefde?'; vlg. Dawe moet *δείσαντες* worden opgevat als part. praes. (een vorm die dit verbum nu eenmaal niet heeft) en heeft ooit een copiïst die dit niet begreep *στέργοντες* veranderd in *στέρξαντες*; Dawe leest dus *στέργοντες*. 11 – 12. *ὡς θέλοντος ἂν ἐμοῦ προσαρκεῖν πᾶν*: = ὅτι θέλοιμ' ἂν ἐγὼ παντὶ τρόπῳ ὑμῖν προσαρκεῖν, 'omdat ik altijd bereid zal zijn hulp te bieden'; gen. abs. in potentiali, op te vatten als causale bijzin bij *στέργοντες*. 12. *δυσάλγητος*: 'hardvochtig'. 14. *κρατύνων*: = βασιλεύων, κρατῶν; *κρατύων* in proza niet 'sterk zijn', maar 'sterk maken'. 15. *προσήμεδα*: = προσ-ήμεδα. 16. *οἱ μὲν*: 'sommigen van ons', d.w.z. allen behalve de cory-

πτέσθαι σθένοντες, οἱ δὲ σὺν γήρα βαρεῖς,
 ἱερεὺς ἐγὼ μὲν Ζηνός, οἶδε τ' ἠθέων
 λεκτοί· τὸ δ' ἄλλο φύλον ἐξεστεμμένον
 ἀγοραῖσι θακεῖ, πρὸς τε Παλλάδος διπλοῖς 20
 ναοῖς, ἐπ' Ἴσμηνοῦ τε μαντεία σποδῶ.
 Πόλις γάρ, ὥσπερ καὺτὸς εἰσορᾶς, ἄγαν
 ἤδη σαλεύει, κἀνακουφίσαι κάρα
 βυθῶν ἔτ' οὐχ οἶα τε φοινίου σάλου,
 φθίνουσα μὲν κάλυξιν ἐγκάρποις χθονός, 25
 φθίνουσα δ' ἀγέλαις βουνόμοις τόκοισί τε
 ἀγόνις γυναικῶν· ἐν δ' ὁ πυρφόρος θεὸς
 σκήψας ἐλαύνει, λοιμὸς ἔχθιστος, πόλιν,
 ὑφ' οὗ κενοῦται δῶμα Καδμεῖον, μέλας δ'
 Ἄιδης στεναγμοῖς καὶ γόοις πλουτίζεται. 30

18 ἱερεὺς Bentley : ἱερεῖς codd.

phaeus. — μακρὰν: sc. ὄδον.

17. πτέσθαι: in het Attisch vindt men naast elkaar vormen van ἐπτόμην en ἐπτάμην als aoristus van πέτομαι. In de tragedie in het algemeen ἐπτάμην, maar hier niet. — οἱ δὲ: 'maar ik'. 18. ἱερεὺς: codd. ἱερεῖς, ἱερεὺς is een (door velen noodzakelijk geachte) conjectuur van Bentley 'nam adest unus tantum sacerdos cum liberis supplicantibus'. Niettemin handhaaft Jebb, op goede gronden (?), de lezing der MSS. — ἠθέων: ongehuwde jonge mannen. Men moet denken aan jongens van 14-18 jaar. 19. ἄλλο φύλον: cetera populatio. 20 – 21. Παλλάδος διπλοῖς ναοῖς: er waren blijkbaar meerdere Athene-tempels in Thebe; bij 'dubbel' gebruiken wij het enkelvoud terwijl het logisch om een meervoud gaat, en Sophocles het meervoud terwijl een dualis meer op zijn plaats zou zijn. 21. Ἴσμηνοῦ: twee riviertjes stroomden door of langs Thebe, de Dirce en de Ismenus, maar hier wordt mogelijk bedoeld de tempel van Apollo Ismenius. — μαντεία σποδῶ: uit het as van verbrande offerdieren voorspelde men de toekomst. 23. σαλεύει: 'slingert heen en weer', 'is ten prooi aan de golven'; het woord κάρα suggereert eerder een drenkeling dan het schip (van staat) (Dawe). — κἀνακουφίσαι κάρα: 'het hoofd opheffen'. 24. βυθῶν: sc. ἐκ βυθῶν; βυθός - diepte. — ἔτ' οὐχ: ἔτι οὐκ = οὐκ ἔτι (het laatste voor ons gevoel de logische volgorde). — φοινίου σάλου: 'bloedrode, door bloed gekleurde deining'. 25. φθίνουσα μὲν κάλυξιν ἐγκάρποις: 'de stad komt om door (gebrek aan) vruchtdragende aren (of bloesems)'. — φθίνουσα: bij πόλις; de stad wordt getroffen op drie punten: de veldvruchten, de veeteelt en de procreatie. 26. ἀγέλαις βουνόμοις: 'door grazende runderkudden'. 26 – 27. τόκοισί τε ἀγόνις: 'door geboorten zonder kinderen', 'door misgeboorten'. 27. ἐν δ': 'intussen'. — ὁ πυρφόρος θεός: niet aan Prometheus of Zeus denke men hier. Het gaat om een beeldende personificatie van de λοιμός, wat wij 'pest' noemen, maar wat elke met koorts gepaard gaande levensbedreigende epidemische infectie omvat. 30. πλουτίζεται: 'is rijk aan', variatie op γέμει in vs. 4; een door ons als enigszins infantiel ervaren woordspel op Pluto.; staat tegenover κενοῦται in 29: de stad loopt leeg, de

Θεοῖσι μὲν νῦν οὐκ ἰσοῦμενός σ' ἐγὼ
 οὐδ' οἶδε παῖδες ἐζόμεσθ' ἐφέστιοι,
 ἀνδρῶν δὲ πρῶτον ἔν τε συμφοραῖς βίου
 κρίνοντες ἔν τε δαιμόνων ξυναλλαγαῖς,
 ὅς γ' ἐξέλυσας ἄστυ καδμεῖον μολῶν 35
 σκληρᾶς ἀοιδοῦ δασμὸν ὃν παρείχομεν,
 καὶ ταῦθ' ὑφ' ἡμῶν οὐδὲν ἐξειδῶς πλέον
 οὐδ' ἐκδιδαχθεῖς, ἀλλὰ προσθήκη θεοῦ
 λέγῃ νομίζῃ θ' ἡμῖν ὀρθῶσαι βίον.
 Νῦν τ', ὦ κράτιστον πᾶσιν Οἰδίπου κάρα, 40
 ἰκετεύομέν σε πάντες οἶδε πρόστροποι
 ἀλκὴν τιν' εὐρεῖν ἡμῖν, εἴτε του θεῶν
 φήμην ἀκούσας εἴτ' ἀπ' ἀνδρὸς, οἷσθ' ἀποι.
 ὡς τοῖσιν ἐμπείροισι καὶ τὰς συμφορὰς
 ζώσας ὀρθῶ μάλιστα τῶν βουλευμάτων. 45
 Ἴθ', ὦ βροτῶν ἄριστ', ἀνόρθωσον πόλιν.
 Ἴθ', εὐλαβήθηθ'. ὡς σὲ νῦν μὲν ἦδε γῆ
 σωτήρα κλήζει τῆς πάρος προθυμίας·

31 ἰσοῦμενός Stanley : ἰσοῦμενόν codd.

onderwereld vol.

31. ἰσοῦμενός: staat, als men Stanley's conjectuur aanvaardt, voor ἰσῶν.
 32. ἐζόμεσθ' ἐφέστιοι: = ἰκετεύομεν en kan "dus" als een transitief verbum
 gebruikt worden, maar kan als men het ἰσοῦμενόν der MSS handhaaft, ook
 intransitief worden opgevat. 33. ἔν τε συμφοραῖς βίου: 'in de gebeurlijk-
 heden des levens'. 34. κρίνοντες: sc. σε. — δαιμόνων ξυναλλαγαῖς: de
 meest waarschijnlijke betekenis is 'verkeer met de goden'; niet onmogelijk
 zijn: 'omwenteling veroorzaakt door de goden' en 'verzoening met de
 goden'. 35. ἄστυ καδμεῖον: vermoedelijk (Jebb e.a.) alleen object van
 μολῶν, niet ook van ἐξέλυσας, daar dit verbum wordt geconstrueerd met
 acc. en gen., niet met dubbele acc. 36. σκληρᾶς ἀοιδοῦ δασμὸν: 'de schat-
 ting opgelegd door een wrede zangeres' (de sphinx); de schatting bestond
 uit mensenoffers. — ὃν παρείχομεν: let op het tempus, 'die wij betaalden'.
 37 – 38. ἐξειδῶς... ἐκδιδαχθεῖς: beide woorden zijn niet volledig synoniem;
 het eerste betreft toevallig opgedane kennis, het tweede kennis door uit-
 drukkelijke instructie. 38. προσθήκη θεοῦ: 'door de hulp van een god'.
 39. λέγῃ νομίζῃ: dit is de spelling der MSS. Jebb "corrigeert" steeds
 stilzweigend -η (< -εσαι) in -ει. 40. κράτιστον πᾶσιν: op dezelfde wijze te
 verbinden als πᾶσι κλεινός in vs. 8. 43. οἷσθ': heeft vlg. Jebb en Dawe als
 object niet φήμην, maar ἀλκὴν (dat eerder object was van εὐρεῖν). 44. τὰς
 συμφορὰς: te verbinden met τῶν βουλευμάτων, 'de uitkomst van hun
 raadgevingen' is een zinnige vertaling, maar helaas zijn er geen andere
 plaatsen waar συμφορὰς deze betekenis heeft. Dawe neemt daarom een
 lacune aan tussen 44 en 45. 45. ζώσας: 'levend', d.w.z. 'werkzaam',
 'effectief'. 48. τῆς πάρος προθυμίας: 'vanwege uw vroegere bereidwil-'

- ἀρχῆς δὲ τῆς σῆς μηδαμῶς μεμνήμεθα
 στάντες τ' ἐς ὄρθον καὶ πεσόντες ὕστερον, 50
 ἀλλ' ἀσφαλεία τήνδ' ἀνόρθωσον πόλιν.
 Ὅρνιθι γὰρ καὶ τὴν τότε αἰσίω τύχην
 παρέσχες ἡμῖν, καὶ ταυῖν ἴσος γενοῦ·
 ὡς, εἶπερ ἄρξεις τῆσδε γῆς ὥσπερ κρατεῖς,
 ξὺν ἀνδράσιν κάλλιον ἢ κενῆς κρατεῖν· 55
 ὡς οὐδὲν ἐστὶν οὔτε πύργος οὔτε ναῦς
 ἔρημος ἀνδρῶν μὴ ξυνοικούντων ἔσω.
- OI.** ὦ παῖδες οἰκτροί, γνωτὰ κοῦκ ἄγνωτά μοι
 προσήλθεθ' ἰμείροντες· εὔ γὰρ οἶδ' ὅτι
 νοσεῖτε πάντες, καὶ νοσοῦντες ὡς ἐγὼ 60
 οὔκ ἔστιν ὑμῶν ὅστις ἐξ ἴσου νοσεῖ.
 Τὸ μὲν γὰρ ὑμῶν ἄλγος εἰς ἓν' ἔρχεται
 μόνον καθ' αὐτόν, κοῦδέν' ἄλλον, ἢ δ' ἐμὴ
 ψυχὴ πόλιν τε κάμει καὶ σ' ὁμοῦ στένει.
 Ὅστ' οὐχ ὑπνω γ' ἐνδόντά μ' ἐξεγείρετε· 65
 ἀλλ' ἴστε πολλὰ μὲν με δακρύσαντα δῆ,
 πολλὰς δ' ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις·
 ἦν δ' εὔσκοπῶν εὐρισκὸν ἴασιν μόνην,
 ταύτην ἔπραξα· παῖδα γὰρ Μειοικέως
 Κρέοντ', ἐμαυτοῦ γαμβρόν, ἐς τὰ Πυθικὰ 70
 ἔπεμψα Φοίβου δῶμαθ', ὡς πύθοισθ' ὅ τι
 δρῶν ἢ τί φωνῶν τήνδε ἑυσαίμην πόλιν.
 Καὶ μ' ἡμαρ ἤδη ξυμμετρούμενον χρόνῳ

49 μεμνήμεθα Herwerden : μεμνώμεθα codd. || 65 ἐνδόντά Badham : εὔδοντά codd.

ligheid (hulpvaardigheid)'; genit. causae.

49. μεμνήμεθα: optativus perfecti komt slechts bij een enkel verbum voor; voor de vorm zie Oppenraaij § 99 (stamtijden) nr. 135 m. noot. 50. στάντες τ' ἐς ὄρθον καὶ πεσόντες ὕστερον: '(aanvankelijk) rechttop zijnde gaan staan en later ten val gekomen', 'dat we eerst overeind zijn geholpen en daarna ten val gebracht'. 52. ὄρνιθι γὰρ καὶ τὴν τότε αἰσίω: 'onder gunstig voorteken'. — τύχην: hier 'gunstige afloop'. 53. ταυῖν ἴσος γενοῦ: 'wees nu hetzelfde', d.w.z. 'doe nu hetzelfde'. 56. ὡς οὐδὲν ἐστὶν: 'want niets waard is'. 62. ὑμῶν ἄλγος εἰς ἓν' ἔρχεται: hier wordt nog niet gezegd dat het leed van de burgers één man in het bijzonder treft, namelijk de koning, maar dat ieders leed alleen ieders individueel probleem is. 64. κάμει καὶ σ' ὁμοῦ: 'mijzelf en tegelijk de ander'. — στένει: transitief gebruikt als 'bejammeren'. 67. πολλὰς δ' ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις: een omslachtige manier om te zeggen 'ik heb heel wat afgetobd'. 72. ἐυσαίμην: behalve 'beschermen' ook 'redden'. 73. μ' ἡμαρ ἤδη ξυμμετρούμενον

- λυπεῖ τί πράσσει· τοῦ γὰρ εἰκότος πέρα
 ἄπεστι πλείω τοῦ καθήκοντος χρόνου. 75
 Ὅταν δ' ἴκηται, τηνικαῦτ' ἐγὼ κακὸς
 μὴ δρῶν ἂν εἶην πάνθ' ὅσ' ἂν δηλοῖ θεός.
- IE. Ἄλλ' εἰς καλὸν σύ τ' εἶπας οἶδε τ' ἀρτίως
 Κρέοντα προσστείχοντα σημαίνουσί μοι.
- OI. Ἦναξ Ἄπολλον, εἰ γὰρ ἐν τύχῃ γέ τω
 σωτῆρι βαίῃ, λαμπρὸς ὥσπερ ὄμματι. 80
- IE. Ἄλλ' εἰκάσαι μὲν, ἠδύς· οὐ γὰρ ἂν κάρα
 πολυστεφῆς ὧδ' εἶρπε παγκάρπου δάφνης.
- OI. Τάχ' εἰσόμεσθα· ξύμμετρος γὰρ ὡς κλύειν.
 Ἦναξ, ἐμὸν κήδευμα, παῖ Μενοικέως, 85
 τίν' ἡμῖν ἤκεις τοῦ θεοῦ φήμην φέρων;

ΚΡΕΩΝ

- Ἐσθλήν· λέγω γὰρ καὶ τὰ δύσφορ', εἰ τύχοι
 κατ' ὄρθον ἐξελθόντα, πάντ' ἂν εὐτυχεῖν.
- OI. Ἔστιν δὲ ποῖον τοῦπος; οὔτε γὰρ θρασὺς
 οὔτ' οὖν προδείσας εἰμί τῶ γε νῦν λόγῳ. 90

79 προσστείχοντα Erfurd: προστείχοντα codd.

χρόνος: ξυμμετρούμενον hoort niet bij ἡμαρ, maar bij με; 'als ik de dag van nu (ἡδῆ) afmeet aan de tijd', 'als ik naga hoe lang hij nu al weg is'.

74. λυπεῖ τί πράσσει: sc. με 'mij verontrust of het goed gaat met hem', 'ik vraag me bezorgd af wat er met hem aan de hand is'. — **τοῦ γὰρ εἰκότος πέρα:** 'boven het waarschijnlijke', 'tegen verwachting'. **75. πλείω τοῦ καθήκοντος χρόνου:** 'langer dan normaal'. **78. εἰς καλόν:** 'op het goede moment', 'net op tijd'. — **ἀρτίως:** 'zojuist'; bij προσστείχοντα of bij σημαίνουσί? Jebb betreft het in zijn vertaling op σημαίνουσί evenals Dawe. **80. εἰ γὰρ:** met optativus = εἴθε, utinam. **80 – 81. ἐν τύχῃ γέ τω σωτῆρι:** 'onder een gesternte dat ons redding brengt' (τω hoort bij τύχῃ en is dus fem.). **81. λαμπρὸς ὥσπερ ὄμματι:** 'hij is in een stralende stemming, zo te zien'. **82. εἰκάσαι μὲν ἠδύς:** 'waarschijnlijk aangenaam (welkom)'; grammaticaal hoort deze kwalificatie bij de persoon van Creon, maar logisch bij zijn boodschap. **83. εἶρπε:** gebruikt als synoniem van ἔβαινε; voor zover er nog een element van 'kruipen' of 'stropelen' gevoeld zou moeten worden, wordt alleen het ongeduld van de spreker aangeduid. **84. εἰσόμεσθα:** fut. van σῖδα, een vorm die ge wordt verondersteld te kennen. — **ξύμμετρος γὰρ ὡς κλύειν:** 'op de huiste afstand om te horen', 'op gehoorsafstand'. **85. κήδευμα:** bloed- of aanverwant, hier 'zwager'. **87. ἐσθλήν:** sc. φήμην (vs. 86). — **τὰ δύσφορ':** 'de onaangename dingen', 'de ongunstige berichten', subjectsaccusativus bij εὐτυχεῖν 'een goede afloop hebben'. **87 – 88. εἰ τύχοι κατ' ὄρθον ἐξελθόντα:** 'als de zaak in orde komt', een rare zin: 'als het goed afloopt, loopt het goed af'. **89. ἔστιν δὲ ποῖον τοῦπος:** 'hoe luidde de uitspraak van het orakel'. — **οὔτε γὰρ θρασὺς:** sc. εἰμί 'ik ben er niet gerust op'. **90. τῶ γε νῦν λόγῳ:** 'wat ik tot nu toe heb gehoord'.

KP. Εἰ τῶνδε χρήζεις πλησιαζόντων κλύειν,
ἔτοιμος εἰπεῖν, εἴτε καὶ στείχειν ἔσω.

OI. Ἐς πάντας αὐδα· τῶνδε γὰρ πλέον φέρω
τὸ πένθος ἢ καὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς πέρι.

KP. Λέγοιμ' ἂν οἷ' ἤκουσα τοῦ θεοῦ πάρα.

95

Dit document is nog in bewerking.

George J. Winter

---

91. τῶνδε-... πλησιαζόντων: 'in hun nabijheid', woorden waarbij Creon wijst op het koor. **92.** ἔτοιμος εἰπεῖν: sc. εἰμ' ἐγώ.